

Kulturdepartementet
Ert dnr: Ku2025/00871

Yttrande: betänkandet En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Örebro kommun har inbjudits att lämna yttrande över betänkandet *En kulturkanon för Sverige* (SOU 2025:92). Sista svarsdag är den 7 januari 2026. Kulturdepartementet har dock beviljat Örebro kommun förlängd svarstid till den 21 januari 2026.

Nedan följer Örebro kommuns synpunkter.

6 Kommittens överväganden och förslag

6.2.2. En ny stiftelse bildas

Örebro kommun delar inte utredningens uppfattning att systemet med Allmänna arvsfonden avvecklas (s. 243) eftersom regeringen utifrån Riksrevisionens utredning om Allmänna arvsfonden¹ **1)** inte nämnvärt vill förändra fonden, än mindre avveckla den och **2)** att en av anledningarna till detta är att civilsamhället behöver arvsfonden. Regeringen menar att granskningen som Riksrevisionen gjort inte ger helhetsbilden av Allmänna arvsfonden eftersom den bara granskar delar av den.² Riksidrottsförbundet håller med och menar att Allmänna arvsfonden är en viktig aktör för idrottsrörelsen.³

Kommunerna kan inte ge bidrag i den omfattning som Allmänna arvsfonden kan. Risker är att om arvsfonden försvinner kommer vissa projekt som idag kan genomföras att tvingas bli mindre eller inte bli av alls. Dessutom ökar

¹ Granskningsrapporten Allmänna arvsfonden - pengar som söker mening (RiR 2024:2) [O.https://www.riksrevisionen.se/granskningsrapporter/2024/allmanna-arvsfonden---pengar-som-soker-mening.html](https://www.riksrevisionen.se/granskningsrapporter/2024/allmanna-arvsfonden---pengar-som-soker-mening.html).

² "I sin skrivelse håller regeringen till viss del med om de rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i sin rapport, men menar också att Riksrevisionens slutsatser bygger på ett begränsat underlag. Mot bakgrund av Allmänna arvsfondens betydelse för civilsamhället behövs det enligt regeringen en fördjupad analys innan en eventuell process inleds för att avveckla eller förändra systemet med Allmänna arvsfonden." [O.https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/riksrevisionens-rapport-om-allmanna-arvsfonden_hc01sou8/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/riksrevisionens-rapport-om-allmanna-arvsfonden_hc01sou8/).

³ <https://www.rf.se/nyhetsarkiv/nyheter/2024-03-05-allmanna-arvsfonden---en-viktig-aktor-for-idrottsrorelsen>.

trycket på de redan pressade kommunala bidragen. Under en 10-årsperiod har Örebro kommun beviljats medel för 34 projekt och det rör sig om åtskilliga miljoner som föreningar i kommunen fått för att skapa en bättre fritid åt invånarna.

Örebro kommun motsätter sig inte att det avsätts medel från Allmänna arvsfonden för att finansiera bildandet av en stiftelse för kulturkanon förutsatt att detta rimmar med arvsfondens direktiv. Se mer om detta i kommentaren **till** kapitel 7.1 nedan.

6.2.3 Tillgängliggörande av kanon genom en digital portal

Det är positivt med en digital portal som är förhållandevis billig i drift och som kan fungera som en inbjudan och fönster (två återkommande begrepp i utredningen) utan att det behöver drabba regionala och lokala verksamheter ekonomiskt eller verksamhetsmässigt. Utredningen skriver att tyngdpunkten på förmedling av kunskap om Sveriges kulturkanon bör ske genom den digitala portalen. Detta väcker frågor som utredningen behöver hantera. Ska den digitala portalen användas i skolan? Hur stämmer detta överens med regeringsinitiativet "från skärm **till** pärm" som syftar **till** att minska skrämtiden i förskola och skola och i stället öka användningen av traditionella läromedel, särskilt böcker?

6.2.4 Tillgängliggörande av kanon genom kultur- och kulturarvsaktörerna

Örebro kommun är positiv **till** utrednings ansats att den föreslagna kanon ska vara en kanon för hela landet och att den innehåller regionala och lokala perspektiv. Dessa perspektiv kan fungera som fönster för regional och lokal historia.

6.2.6 Tillgängliggörande av kanon genom folkbildningen

Utredningen nämner ingenting om resurser för samverkan med folkbildningen. Generellt har bidragen **till** folkbildningen minskat och det har fått konsekvenser för den redan befintliga verksamheten.⁴

6.2.8 Tillgängliggörande av kanon genom skolväsendet

Utredningen föreslår att kulturkanon ska beaktas vid pågående reformering av läroplaner och kurs- och ämnesplaner och uppmana **till** användning i tillämpliga delar. Om endast kulturkanon får en särställning genom att nämnas som lämpligt material att använda i undervisning finns det en risk att annat material får mindre plats i undervisningen. Styrning av läromedel i läroplaner påverkar friutrymme för lärare. Om kulturkanon blir obligatorisk finns det en risk att andra läromedel måste väljas bort på grund av ekonomiska prioriteringar. Dessutom leder ett införande av kulturkanon **till** ett behov av kompetenshöjande insatser för skolans personal vilket kräver resurser.

⁴ [https:// folkbildningsradet.se/media/vindu1u5/nedskarningarnas-konsekvenser.pdf](https://folkbildningsradet.se/media/vindu1u5/nedskarningarnas-konsekvenser.pdf)

Lärare är den viktigaste resursen i undervisning. Allt material kan omvandlas till värdefullt material med hjälp av lärares kompetens och läraren bör ha friutrymme att omvandla läroplansmål **till** undervisning anpassad **till** aktuell elevgrupp. Ett specifikt material borgar i sig inte för undervisningens kvalitet. Enligt Örebro kommuns bedömning är målet i nuvarande läroplan tillräckligt: "Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken".

Vidare är det oklart hur kulturkanon kan bli ett verktyg för att uppnå solida och välförankrade baskunskaper som efterfrågas och hur den kan bidra till högre måluppfyllelse för elever.

6.3 Interimslösningar för att tillgängliggöra Sveriges kulturkanon i avvaktan på att en stiftelse bildas

Interimslösningen föreslås från 2026 men regeringen har inte med denna i sin budget för 2026. Vad händer med kulturkanon under 2026? Är den på paus? Var finns de materiella/ekonomiska resurserna till interimslösningarna?

7 Konsekvenser

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Utredningen skriver att "Eftersom fondens verksamhet **till** stor del är beroende av avkastningen på dess kapital, innebär detta även en minskad avkastningsförmåga, vilket på sikt kan leda till att mindre resurser finns tillgängliga för att bevilja stöd till ideella organisationers projekt" (s. 271) samt "Om fondens utdelningskapacitet minskar och behovet av finansiering för ideella projekt kvarstår, finns en viss risk att trycket på andra statliga bidragsformer ökar över tid" (s. 271). Detta är kloka tankar, men samtidigt ett märkligt resonemang mot bakgrund av förslaget att arvsfonden ska avvecklas. Dessa konsekvenser blir sannolikt ännu större och det presenteras inga förslag på hur konsekvenserna ska hanteras, vare sig i konsekvenskapitlet eller i tidigare kapitel.

Samtidigt: Om arvsfonden inte läggs ned har Örebro kommun inga särskilda åsikter om att 150 miljoner avskiljs från den för att ge en nybildad stiftelse ett startkapital. Den 31 december 2024 var fondens marknadsvärde 15,9 miljarder kronor. Under 2024 fick Allmänna arvsfonden in totalt 1 814 miljoner kronor.⁵ Fonden delade ut 996 miljoner kronor 2024 (högsta beloppet någonsin).⁶ Att

⁵ <https://www.arvsfonden.se/om-allmanna-arvsfonden/forvaltning-av-pengar>.

⁶ <https://www.arvsfonden.se/aktuellt/nyheter/pressmeddelanden/2025-04-28-manga-rekord-nar-arvsfonden-delade-ut-956-miljoner-i-projektstod#:~:text=Under%202024%20delade%20Allm%C3%A4nna%20arvsfonden%20ut%20rekordsumman%20956,ten%20%C3%B6kning%20med%20193%20miljoner%20mot%20%C3%A5ret%20inna>

utifrån detta ge en tänkt stiftelse 150 miljoner kronor bör vara oproblematiskt.

Mer oroande är det som står på s. 272 i betänkandet, det vill säga att 22 miljoner/år ska tas från befintlig kulturbudget - utgiftsområde 17 - vilket direkt eller indirekt kan påverka kommunal och regional kulturverksamhet i stort och kulturmiljövård specifikt.

John Johansson (S)
Kommunstyrelsens ordförande
Örebro kommun